

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Corespondențele se adreseze Redacțiune

„BISERICA și ȘCÓLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Archiepiscopul și Metropolitul

MIRON ROMANUL.

Biserica ortodoxă română și poporul nostru dreptcredincios este în cel mai profund doliu străpuns. Escelenția Sa Înalt Présfințitul Domn Archiepiscop și Metropolit

Miron Romanul

după un morb greu și îndelungat a încetat din viață în 4/16 Octomvre a. c., la órele 11 și jumătate nóptea.

Ca un fulger a lovit în inima clerului și poporului român din întrégă Metropolia acéstă tristă scire. S'a sténs de pre pământ pentru totdeauna aceea inimă de rară nobleță, carea a simțit, și a lucrat o jumătate de veac în agrul cel sfânt al Domnului cu o prevedere și agerime de spirit, carea scia să îmbine în mod nimerit greutățile timpului cu interesele mari ale sfintei noastre biserici.

Înzestrat de Dumneșeu cu eminente calități personale; și crescut din casa părintescă întru frica lui Dumneșeu și în adevărată iubire de legea și biserica strămoșescă, — după ce Dumneșeu a voit, ca să-ia asupra-și sarcina Apostoliei, a purtat acéstă sarcină în conformitate cu așezămintele sfintei

noștre biserici și cu trebuințele poporului credincios. Deplin consciu de gréua sa misiune viața fericitului prelat ni se înfațisează ca un studiu neîntrerupt, început din fragedă virstă și continuat până la ultima sa resuflare. Prin profund studiu îmbogățindu-și neîntrerupt cunoștințele, în ori ce situațiune s'a găsit biserica în lungul șir de ani ai grelei sale funcțiuni, fericitul întru aducere aminte a fost la înălțimea chiamării sale celei grele atât întru administrarea internă a bisericii, cât și în reprezentarea ei în afară.

Bland și prevedătoriu dela fire și împodobit cu maniere adevărat creștinesci fericitul Archiepiscop și Metropolit avea o ageră pătrundere în tóte și cu spiritul său pururia cugetătoriu pătrundea cu o rară agerime de spirit, ori ce situațiune, și scia să îmbine interesele mari ale bisericii cu greutatea timpului și împrejurărilor, — și pururia apărând și reprezentând cu tótă demnitatea sfânta noastră biserică și poporul incredințat Archipăstoririi sale.

O luptă grea și greu de purtat a fost întrégă viața fericitului defunct. Dumneșeu însă, cu ajutoriul său cel préinalt, a voit a dispune, ca adormitul

în Domnul — se p^otă purta cu succes ac^oastă luptă, și se c^onducă cu demnitate destinele sfintei n^ostre biserici. Și acum, când clerul și poporul din Metropoliă intocma ca odinioră cei ce steteau lângă crucea Domnului suspinând rostesc cuv^ontul evangelic: „s^ov^orșitu-s'au“, plângem în durerea și amărăciunea inimii n^ostre trecerea lui din vieț^o și v^oduvia scaunului metropolitan al bisericii n^ostre.

Căutăm mângăiere în situațiunea grea, în carea s^ontem str^opuși prin m^ortea d^onsului, și nu o putem afla, decăt în religiunea și credința, carea ni o a dat nouă Domnul spre mângăiere și mântuire în valurile și suspinele vieții.

Ac^oastă credință ne spune, că cel ce ca cel d^ontăi slujitoriu al altariului Domnului în s^ontele sale rugăciuni, un lung șir de ani a cerut n^onterupt ajutorul lui Domneșu pentru bunăstarea și înaintarea sfintei sale biserici și a poporului s^ou, trec^ot din ac^oastă lume s'a făcut vecinic rugătoriu înaintea Tro-nului ceresc pentru binele și fericirea poporului s^ou. Lucrătorul obosit de greutățile unei lupte purtate o jum^otate de veac cu zelul și abnegațiunea, carea a caracterizat pre fericitul prelat, — a trecut din ac^oastă lume împreunată cu dureri și suferințe fără de sf^orșit în acea lume cerescă, unde înc^otă durerea și suspinul, și unde dreptii ca luminători strălucesc pururia v^oșd^ond fața lui Dumneșu.

În acest moment de grea durere, ce a cuprins inima clerului și poporului din ad^onc întristata n^ostră metropoliă, — credința n^ostră în Dumneșu și în s^ontele așezăminte ale bisericii sale, în glas poruncitoriu ne d^oice: s^o plecăm capetele n^ostre voinței Domnului, și înfrâng^ond durerea inimii n^ostre, înăbușind lacrămile, ce ne inundă ochii, — s^o ridicăm glasul minții și inimii n^ostre cătră Cel Atotputernic, și cu inimă înfrântă și smerită, s^o-l rugăm ca pre cel chiămat de pre pământ la cele ceresci pre Înalt Pr^osfințitul Domn Archiepiscop și Metropolitan Miron Romanul, precum l'au ales, și l'au distins aici pre pământ, a, a s^o-l al^ogă, și s^o-l distingă și în Ceruri; și sufletul s^o-l așeze în locașurile dreptilor, cari din veac bine i-au plăcut Lui, ér pre noi s^o-ne miluiesc, și s^o-ne mântuiesc, ca un bun și de ómeni iubitoriu.

În veci amintirea lui!

Biografia.

Metropolitanul Miron Romanul s'a năsent la 23 August st. v. 1828 în comuna românescă *Mezeș*, în apropiere de *Beinș* (în Bihor). A primit din botez numele *Moise*, care mai târziu la intrarea în cinul monachal, s'a schimbat cu *Miron*.

Părinții Escelenței Sale au fost *Georgiu* și *Ana*, cei mai de frunte economi din comună, ómeni în stima tuturoră căți îi cunoșteau, ca fiind f^orte religioși și morali. Ei s^odiră în tinerul *Moise* aceleași trăsături caracteristice, cari aveau se formeze părți din viața lui su-

fletescă, dar mai cu s^omă religiositatea și t^oria în credința strămoșescă, cari aveau s^o-l ferescă de multele tentațiuni în decursul studiilor sale în școli străine. Acestea a fost partea cea mai al^osă și basa educațiunii fiitorului Metropolitan, și d^oră la nimeni mai potrivit ca la D^onsul nu s'ar putea aplica cuvintele înțeleptului Sirach: „Domnul a m^orit pe tată într^o feciorii sei, și judecata m^omii o a întărit într^o fii“...

Căt pentru instrucțiune, a fost de ajuns ca tinerul *Moise Romanul* s^o ajungă în școlă, pentru-ca dela, început, ca și încolo în tot decursul studiilor sale, s^o vedescă profesorilor sei, posesiunea unui talent escelent.

Și-a făcut *studiile gimnasiale* la gimnasiul din *Beinș*, de aci apoi merg^ond la *Oradea-mare*, a ascultat *studiile filosofice*, escelând totdeauna printre colegii sei, ba fiind chiar cel d^ontăi între d^onsii.

La 1846 apoi, după ce a absolvat studiile filosofice a mers la *Arad*, unde a ascultat *cursul teologic*, fungând totodată ca practicant la consistorul de acolo.

La 1849, sub episcopul *Aradului Gerasim Rațiu*, a intrat în serviciul administrativ bisericesc ca *vice-notar* și *notar consistorial*.

Sub următorul Episcop al *Aradului*, sub *Procopiu Ivacicovici*, zelosul tiner *Moise Romanul*, deveni un factor principal, aprópe indispensabil în conducerea trebilor bisericesți ale diecesei. Sub d^onsul s'a regulat arhivul și s'au adus în cea mai bună ordine lucrurile în cancelaria consistorială.

În 1857 a intrat în statul *monachal*, chirotesindu-se la m^onăstirea „*Hodoș*“ din eparchia *Aradului*. Cu puțin nainte de a se fi călugărit fusese numit *profesor* la institutul teologic din *Arad*.

Aci, ca profesor s'a distins prin zelul și înțelegerea chemării, desvoltând o activitate însemnată, desvoltând înstitutul după cerințele moderne și componând studii-manuscripte, îndelung folosite de acel institut.

Sucesive apoi, și în restimpuri scurte primi gradurile ierarhice: la 1857 de *Diacon*, la 1858 de *Protodiacon*, la 1862 de *Sincol*, și la 1864 de *Protosincol*.

La 1861, *Miron Romanul*, bucurându-se de stimă generală și de popularitate în cercurile românesci, luă parte activă la mișcările naționale, și lui ca *președinte al partidei* române dela *Arad* e a se mulțumi, că partidă disciplinată ca nici când altă dată, și pășind solidar la alegeri, atât pentru municipii cât și pentru dieta țării, a ajuns la o putere, încât în întreg comitatul *Aradului*, numai din anumite considerațiuni au lăsat și *Maghiarilor* un singur deputat dietal, iar ceilalți reușiseră a fi toți *Români*! Prin acest fapt nu numai s'a inspirat *Românilor* din acest comitat incredere în sine, dar s'a și documentat în mod strălucit chiar și pentru timpurile următóre, că ce pot valora *Românii* din acest comitat, numai de au virtutea a fi solidari și a nu fi divisați în partide.

La 1868, *Miron Romanul* participă la *primul congres național-bisericesc* ținut în *Sibiu*, în care se creă „*Statutul organic*“. Aci prin participarea plină de tact la cele mai gingașe desbateri, atrage atenția generală asupra sa.

Tot la 1868 metropolitul Șaguna, care îl prețuia mult, l'a incredințat cu o misiune și grea și gingașe: *de a reprezenta interesele confesiunii noastre în o anchetă regnicolară ordonată de guvern, pentru organizarea școlilor populare.* Problema asta a rezolvat-o spre deplina mulțumire a lui Șaguna, care în cuvinte măgulitoare și-a arătat plăcerea pentru împlinirea misiunii primite.

La 1869, deci după inaugurarea erei politice dualiste, Miron Romanul e ales *deputat dietal*, mandat pe care l-a folosit până când guvernul l-a numit *inspector regesc de școle în comitatul Caraș-Severin*, funcții primite toate cu consensul autorităților sale bisericesti. În special însă nu făcea nici un pas însemnat în afaceri bisericesti, școlare ori naționale, nainte de a fi consultat pe Metropolitul Șaguna și a dobândit consimțământul lui.

La 1870 fu ales de sinodul diecesan dela Arad, ca *Vicariu episcopesc și președinte al Consistoriului dela Oradea-mare.*

Cu această ocaziune a abșis de postul de inspector școlar regesc.

În 1871 ca Vicar episcopesc și președinte a Consistoriului oradan, fu ridicat la demnitatea de *Archie-mandrit.*

La 1873, după mărtea metropolitului Andreiu, ales fiind Episcopul Aradului Procopiu Ivacicoviu de Metropolit, în locul său fu ales de *Episcop în Arad Miron Romanul.*

A fost instalat de Episcop cu mare pompă la 3 Febr. 1874, prin P. S. S. Nicolae Popea în calitate de comisar metropolitan.

În decursul anului 1874, și fiind Miron Romanul Episcop la Arad, s'a întâmplat chirotonirea archimandritului Teofil Bendela, de Archiepiscop și Metropolit la Cernăuți. Chirotonirea i-s'a dat prin Metropolitul Procopiu Ivacicovici dela Sibiu, asistat de episcopii sei suffragani, printre cari și Miron Romanul. Cu această ocazie episcopul Miron a făcut cereurilor dătătoare de ton bisericesti din Cernăuți impresie atât de inteligentă și bună, că nu peste mult în semn de recunoștere a calităților sale intelectuale, facultatea gr. or. teologică dela universitatea din Cernăuți i-a conferit titlul de *Doctor în teologie.*

Dar Miron Romanul n'a rămas mult Episcop la Arad. Abia trei pētrare de an. Căci Metropolitul Procopiu Ivacicovici fiind ales de cătră Sērbi de Patriarch al lor la Carloviț și primind, scaunul metropolitan de Sibiu a devenit de nou vacant.

Congresul național bisericesc întrunit pentru alegerea de Metropolit, a ales întâiu pe Episcopul dela Caransebeș Ioan Popasu, dar nefiind recomandat de guvern, alegerea nu a primit sancțiunea Corōnei.

Atunci în o a doua alegere la 21 Novembre (3 Decembrie) 1874, congresul național bisericesc a ales la Sibiu pe Episcopul *Miron Romanul* dela Arad, de *Archiepiscop și Metropolit* al Românilor greco-orientali din Transilvania și Ungaria.

Acastă alegere fiind recomandată și acceptată și de Corōnă, nou alesul fū într'oduz în scaunul metropo-

litan la finea anului 1874, fiind încă în flōrea vieții, în vērștă de abia 46 ani.

Îndată ce fu aședat în înalta demnitate, cu mână tare apucă firele conducerii afacerilor bisericesti în toate direcțiunile. A presidat Consistorul archidiecesan aprōpe în toate ședințele, asemenea Sinōdele archidiecesane și Congresul național-bisericesc. Dacă se va considera aparatul complicat constituțional, în administrațiunea bisericescă, după cum o dă Statutul Organic, va înțelege ori-cine, că această lucrare nu e una dintre cele mai ușore. Cine a avut însă ocaziune a vedē pe Metropolitul Miron Romanul presidând în consistoriu, sinōde și congrese, s'a putut convinge cu câtă esactitate și corectitate conducea pertractările.

În anul 1875, vedem pe Exc. Sa Metropolitul Miron Romanul, chirotonind, în noua sa demnitate, pe alesul succesor al său la Arad, Ioan Mețianu, întru Episcop.

În 1879 îi aflăm pe Archiepiscopul și Metropolitul Miron Romanul prezentându-se la treptele prea înaltului *Tron* al Maiestății Sale Impēratului Rege Francisc Iosif, în fruntea unei deputațiuni constatătoare din ierarhii metropoliei și din deputați esmiși de sinōdele eparchiale, — întrevenind prin așternerea unei reprezentațiuni bine motivate și de dēnsul compuse, — în contra legii propuse și primite de dieta ungară, prin care introducea limba ungară ca limbă obligată de învățământ în școlile populare în toate.

La 1881, Metropolitul Miron Romanul întrevine cu o reprezentațiune resolută la ministerul reg. ung. de culte și instrucțiune pentru revindecarea rangului ce compete bisericii ortodoxe din patrie, în șirul celorlalte confesiuni.

Le 1883 ia în bărbătescă apărare interesele bisericesti școlare și naționale, în casa magnaților, contra strimtorărilor ce li-se fac prin legea despre organizarea învățământului în școlile medii! În debaterile Casei magnaților a dus o luptă cinstită propunând o mulțime de modificări a acelei legi. Cu puține de tot a reușit, dar și-a făcut sfânta datorie.

La 1895 îl vedem în fruntea archiereilor români luptând bărbătește în Casa magnaților contra întroducerii legilor politice-bisericesti.

La 1897 luptând contra legii despre magiarizarea nomenclaturilor, a numelui tuturilor comunelor și locurilor din patrie.

Și așa mai departe. De câte-ori o lege nouă se presinta casei magnaților și prin acea lege se făceau ceva nedreptăți ori strămătorări intereselor bisericesti școlare și naționale — pe Metropolitul Miron, întru cât numai pedeci foarte grave nu l'ar fi reținut, îl vedem alergând și făcându-și datoria de a-și ridica în nalta casă vocea, în favorul acelor interese.

În decursul păstoririi sale a făcut mai multe visi tațiuni canonice prin archidiecesă, a sfințit cu mare pompă religioasă mai multe biserici.

Era peste tot locul primit cu mari manifestații și semne de omagiu din partea iubitorilor sei fi sufletești, și peste tot locul impunea coreligionarilor și conaționaliilor noștri, dar chiar și cercurilor străine, cu care venea în atingere.

Inmormântarea.

Mercuria trecută la orele 4 p. m., trupul adormitului întru Domnul Archiepiscop și metropolit a fost ridicat din reședința metropolitană și dus, în mijlocul unui trist conduct, de către 10 protopresbiteri, a fost așezat în biserică din Sibiiu-cetate pe un catafalc nou. Acolo a stat, și totă noaptea priveghiat fiind de elevii seminariali, o parte însămnată a preoțimei sosite și alt public.

Joi la orele 9 a. m., s'a început celebrarea sfintei liturgii, pontificând P. S. S. Părintele Episcop Nicolae Popa de la Caransebeș, încungiurat de preacuvioșii lor d-nii archimandriți Dr. Ilarion Pușcariu din Sibiiu, Filaret Musta din Caransebeș, Iosif Goldiș din Oradea-mare și protosincelul Augustin Hamsea din Arad, precum și de mai mulți domni asesori consistoriali, protopresbiteri și doi diaconi.

La drépta scaunului metropolitan sta în biserică P. S. S. Părintele Episcop I. Mețianu cu I. P. S. Sa Ghena die, fostul Metropolit primat al României, venit anume pentru acest incident la Sibiiu.

În mijlocul bisericii era sicriul deschis al răposatului, putând fi văzut bine prin vëlul alb coperea față. Sta ca și cum ar dormi numai, neschimbat, neurîțit, ei numai foarte slăbit.

Incolo mica biserică plină, îndesuită, și corurile ei asemenea.

Poliția nu lăsa să între decât persoane bisericesci, membri de ai congresului și sinodului și dame, adecă public de frunte; cu toate acestea era o îmbulzélă foarte mare.

Deputațiunile veneau una după alta și într'una: deputațiunea clerului romano-catolic, greco-catolic, luteran, calvin, deputațiunea reuniunii femeilor române din Sibiiu, a femeilor române din Reșinari, a Asociațiunii, a tractelor protopopesci, a ofițerilor, a comitatului, și la urmă reprezentantul guvernului, respective al ministrului de culte Vlasics, care a rugat prin scrisóre specială pe comitele suprem G. Thalmann, să se presinte și să-l represinte.

În numele bisericii surori gr. cat. au venit de la Blașiu, ca să o represinte și să participe la înmormântare Il. Sa d-l vicariu capitular Ioan M. Moldovan, canonicul Gavril Pop, secretarul Dr. Bunea, Aurel C. Domșa și Dr. Radu, protopopul M. Uioarei.

După terminarea sfintei liturgii s'a început serviciul divin special pentru mort, întrând în șirul slujitorilor și P. S. S. D. Episcop I. Mețianu.

Răspunsurile liturgice le-a dat la s-ta liturgie escelentul cor bisericesc seminarial al domnului profesor Dimă, ér la prohod distinsa „Reuniune română de cântări din Sibiiu“ (domni și dame), cântând atât corul, cât și reuniunea în chip artistic și admirabil, spre uimirea și complăcerea alesului public străin, ce era present.

Panegiricul adormitului întru Domnul Archiepiscop și Metropolit l'a ținut P. S. S. Dnul Episcop Ioan Mețianu de la Arad, care a schițat biografia metropolitului Miron, scoțându-i la ivélă faptele mai marcante și meritele pentru biserică, și terminând cu o inspirată rugăciune pentru odihna sufletului răposatului. Cuvântarea P. S. Sale Dlui Episcop Ioan Mețianu o vom publica în n-rul viitoriu.

Pe la orele 12 s'a pornit apoi conductul în modul următor: În frunte un teolog îmbrăcat în negru, ducând o cruce de lemn négră și cu vël negru pe ea; după el elevii seminariului archidieceșan, câte 4 alătura; poporul (vre-o 30 de șire de câte 4); corpul învățătoresc sosit la înmormântare (vre o 30 șire); corpul preoțesc venit să participe (tot cam câți învățători); la urmă apoi musica militară; carul cu cele vre-o 42 cununi, cari de cari mai frumoșe și mai prețioșe, după cor un cleric ducând crucea de la mormânt, o cruce frumoșă cu fotografia răposatului și împodobită cu o admirabilă cunună, cu pantlică négră; venea apoi corul cântăreților funebrai din Seminar (vre-o 40 de inși) sub conducerea profesorului de cântări D. Cunțan; apoi grupul preoților slujitori: diaconii, protopopii, asesorii, în urmă Episcopii în strălucitul lor ornat, pășind alătura cu denșii și I. P. S. Sa Ghena die, fostul metropolit primat la Bucuresci, în rassa sa négră călugărescă; după ei venea carul mortuar, cu sicriul metropolitului, împodobit și acest car cu câteva din cele mai alese cununi; — după car îndată, consistoriul metropolitan în frunte cu frații Dr. Alexandru, Eugen și Zeno Mocsonyi alături cu cari mergea în șirul dintâiu reprezentantul guvernului, comitele Thalman; le urmau rudeniile răposatului: familia Cosma, Roman și Fașie, ér după familiă veneau în splendidele lor uniforme patru generali, reprezentanții armatei în frunte cu Esc. Sa comandantul de corp și încunjurați de numeroși ofițeri de toate rangurile și de toate armele; veneau apoi deputațiunile bisericesci: a romano-catolicilor, a luteranilor, a comitatului, a confesiunii calvine, profesorii de la gimnasiul sășesc, reprezentanții oficiului de dare, a poștei, a primăriei, reprezentanții bis. gr. cat. de la Blașiu, a bisericii Sft. Nicolae din Brașov, a școlelor centrale din Brașov, deputația Societății „Petru Maior“ a tinerimii universitare din Peșta, deputația tinerimii univ. rom. din Clușiu, toți funcționarii institutului „Albina“, a „Tipografiei archidieceșane“. Urma apoi un lung convoiu de dame, în frunte cu comitul „Reuniunii femeilor române din Sibiiu“, cu mem-

brele lor și altele alipite la convoiu, fără calități speciale.

În această ordine a străbătut lungul și imponentul convoiu strada Măcelarilor, piața mică, piața mare, strada Cisnădiei și Schewis, până la biserica din suburbiul Iosefin.

Musica militară și corul cântăreților se preschimbau în intonări de piese și jalnice melodii, în vreme ce clopotele dela toate bisericile din Sibiu petreceau cu sunetul lor tristul convoiu.

Poliția și-a dat bune străduințe se susține ordinea. Ea nici n'a fost conturbată prin nici un incident neplăcut, deși stradele erau pline, de gemeau de public privitor, precum și toate ferestrele caselor pe ambele părți ale stradelor.

În cimiteriu, abia jumătate din public a încăput, celălalt a fost oprit de poliția afară în stradă.

Când după plinirea tuturor formelor și ritualelor, cioclii au ridicat sicriul să-l depue în mormântul cu capac de piatră anume zidit, — rudeniile, d-na Maria Cosma, Lucia Cosma și d-na Fașie au mai sărutat pentru cea din urmă dată metalul rece al sicriului scumpului lor unchiu și binefăcător.

*

După înmormântare, la orele 3^{1/2}, s'a dat o „pomână“ în sala cea mare a seminariului arhidieceșan. Au luat parte 240 persoane în frunte cu P. S. S. Episcopi, Vicari, asesori, protopopi etc. etc.

Masa a fost ridicată la orele 4^{1/2}, prin Părintele Episcop I. Mețianu cu cântarea „Cu dreptii“, prin care roșă pe Dumnezeu pentru odihna sufletului celui trecut dintre noi, ér la urmă s'a cântat încă „vecinica pomenire!“

Doliul în diecesa noastră.

Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan I o a n M e ț i a n u îndată după aflarea tristei știri, a morții I. P. S. S. D. Archiepiscop și Metropolit, și-a exprimat condolența prin o telegramă adresată consistoriului arhidieceșan, și a dat următoarea cerculară către protopresbiterii și preoțimea din eparchie :

Dela metropolia noastră din Sibiu, primind astăzi prea dureroșă știre, că prea bunul Dumnezeu, în staturile sale cele nepenetrabile, a aflat de bine a chiama la sine pe prea iubitul și prea demnul nostru arhidieceșan și metropolit **Dr. Miron Romanul**, carele cu mare înțelepciune și prevedere, a păstorit biserica un pătrariu de secol, ca arhidieceșan și metropolit al Românilor de religiunea gr. or. din Ungaria și Transilvania, și fiind convinși că la această mare durere, a întregii noastre metropolii, se asociază din suflet, și clerul și poporul diecesei noastre : așadar ca și prin fapte, se dăm expresiune adênc simțitei noastre condolințe, poftim pre onorata noastră preoțime :

1. Ca în restimp de 6 zile după olaltă următoare, la toate bisericile noastre, să se tragă clopotele, ca de obicei după morți :

2. Ca în restimp de 6 săptămâni, la toate liturgiile, să se cânte și ectenia morților, și să se pomenească numele fericitului arhidieceșan și Metropolit Miron și în fine.

3. Ca într'una din Sâmbetele celor 6 săptămâni, în toate bisericile noastre, să se țină și părăstas, pentru odihna sufletului fericitului arhidieceșan și metropolit.

Mai provocând pre p. t. protopresbiteri, ca să distribue cu grabă fie-cărui oficiu parochial, câte un exemplariu, din această scrisore a noastră, cu binecuvântare arhierescă, am rămas

Arad, 5/17 Octomvre 1898.

Al vostru

de tot binele voitoriu :

Ioan Mețianu, m. p.

Episcopul Aradului.

Consistoriul eparchial aradan în ședința sa ținută Luni în 5/17 Octombre, după ce a dat expresiune durerii sale de care e pătuns în urma morții I. P. S. S. D. Archiepiscop și Metropolit, a decis ca diecesa să fie reprezentată la înmormântare pe lângă Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan, încă prin d-nii : Augustin Hamsea, Ignatiu Papp, Paul Rotariu și Petru Truța, ér pe sicriul defunctului să se depună din partea Consistoriului o cunună.

*

Prea Sântia Sa D-nul Episcop Ioan Mețianu pe cale telegrafică a adus la cunoștință trista știre despre mórtea I. P. S. S. D. Archiepiscop și Metropolit Consistoriului din Oradea-mare, care a fost reprezentat la înmormântare prin o deputațiune și a depus pe sicriu o cunună.

*

Prea Sfinția Sa D-nul Episcop Ioan Mețianu a depus pe sicriul răposatului întru Domnul o frumoșă cunună cîn flori naturale (panglici albe).

*

Corpul profesoral dela seminariul diecesan din Arad în conferința profesorală ținută Marția trecută luând cu durere act despre mórtea I. P. S. S. D. Archiepiscop și Metropolit, fost odinióră profesor al institutului nostru teologic și Episcop al Aradului a luat concludul ca prin o telegramă adresată consistoriului arhidieceșan să-și exprime condolența, ér pre sicriul adormitului întru Domnul, să depună o cunună.

*

Elevii seminariului nostru diecesan încă au depus o cunună, pe sicriul fericitului defunct.

Promemoria

Clerului și inteligenții laice române ortodoxe.

V. Urmază ca să mă ocup — „mai pe larg“ de — „epocalul pentru noi și Biserica noastră națională Congres dela 1790“. Permit că, chiar mai pe larg vorbind, nu voi pute decât numai atinge momentele principale, prin cari acest Congres național sêrbesc a devenit epocal.

Eram tocmai în anul *una sută* dela venirea și aședarea în părțile Ungariei a marei Colonii rasciane, și întemeierea Metropoliei cu patriarhul Arseniu al III-lea în frunte, și vedorăm peripețiile prin cari trecu această coloniă și statul ei public, care cuprinsese pe toți ortodocșii și-i ocrotea utilizându-i, dar îi ignora absolut în exercițiul vieții sale publice și al desvoltării sale naționale-culturale; precând d'altă parte, politica și cea din Viena și cea unгурescă, do și îi susținea în această dominațiune ierarhică exclusivă, în măsura cum ei păreau a deveni prepotenți și prépretensivi, mereu îi amenința — prin alte și mai alte interpretări și evaluări ale privilegiilor, până când ajunse a-i preface în „*graeci ritus non uniti*“ și a-i contopi cu Românii, Grecii, Croații și Rutenii.

Deja „*Declaratorium illyricum*“ dela 1779 și „*Systemana Consistoriale*“ dela 1782, se dispuseseră a se publica Sêrbilor în limba sêrbescă, și Românilor în cea românescă. Inșă de vre-o ulterioară concesiune — nici vorbă!

La 1789 isbucni revoluțiunea francesă; la 1790 în 20 Febr. reposedă Împăratul *Iosif II*, urmându-i la Tron frate-său *Leopold II*; la începutul lui Iunie 1790. o deputațiune sêrbescă numărôsă, cu Metropolitul *Putnic* și cu episcopul Timișorii *Petrovici* în frunte, prezentându-se naintea noului Domnitoriu cu gravamine și cu rugarea unui Congres pentru discutarea și formularea acelorora, a fost — între împrejurările amenințătoare — foarte bine primită și prin Bilet de mână cu datul din 27 Iunie, Congresul încuviințat, care — încontra votului Domnilor dela Cancelaria ungaulică, s'a întrunit în August al aceluiaș an — în *Timișóra*. Causa că s'a întrunit aci, ér nu în *Carlovět* este, căci reședința din *Carlovět*, cu un an mai nainte a fost préda focului, deci localitățile necesari lipseau.

Dar — bunul Împărat a făcut încă o altă, memorabilă concesiune Sêrbilor, și acesta mai vortos la stăruierea din partea — zelosului, bogatului și eruditului mare-proprietariu *Sava Tökölyi*, („*Tuchelia*“ pe sêrbesce), carele d'acilea își începe rolul însemnat în viața publică a ierarhia și națiunei sale. Adecă: Compunerea Congresului național fiind dintru început lasă liberului arbitriu al Națiunei, ér dela 1749 restrêns numai întru atâta, că cei-ce se înfășișau ca reprezentanți ai națiunei, trebuia să aducă credențional și să fie reprezentate clasele națiunei: *Clerul, mi-*

liția și poporul; numai dela regulamentul din 1777 aveau să fie egal reprezentati: *Clerul, militarii și civilii*, fie-care clasă prin 25 deputati; acum s'a dispus — excepționalmente, ca — și clasa *proprietarilor mari*, adecă a *Nobletei* (*Blagorodswó*), deasemenea să fie reprezentată prin 25 deputati din sinul ei. Deci Congresul din *Timișóra* avea membri 100, plus *Archiepiscopii*. Intr'aceea Metropolitul *Putnic* reposedând în Viena, Congresului i-a fost dat, să alégă la urmă și Metropolit în scaunul vacant. Și — cu această ocașiune *Episcopatul sêrbesc*, pe basa privilegiilor și a unui decret al Împăratului *Iosif* din 1783, a cerut ca, fiind recunoscută depedința „*in spiritalibus*“ de *Metropolia* din *Carlovět* și a ortodocșilor din *Ardeal* și *Bucovina*, să fie chiămați la *Congresul electoral* și episcopii d'acolo, cu câțiva reprezentanți; — ceea-ce nu s'a încuviințat, deore-ce privilegiile nu se pot estinde asupra acelorora.

Congresul întrunit în August, a fost deschis abia la 1 Sept. și a lucrat până 'n Decemvre, aproape patru luni de zile, ér rezultatul i-a fost: *Un memorand colosal*, cu gravamine și postulate; apoi la urmă: alegerea de

Al *treispredecelea* *Archiepiscop* și *Metropolit*, în persóna celui mai tēner episcop, *Stefan Stratimirovici* din *Buda*.

Spiritul familiar întru tôte la acest congres se credea a fi numitul mai sus *Sava Tökölyi*. Acest om, cu pozițiune favorabilă, era de origine din colonia mult mai vechiă a Sêrbilor, veniți la 1481 cu *Pavel Chinez*, din *Serbia*, coloniă ce parte mare se aședase prin *Bănat*, ér după ocuparea *Bănatului de Turci*, parte mare au trecut *Muresul* — în *Ienopolea*, ținutul *Șiriei* (*Világosvár*). *Tökölyi* p'acel timp era și deputat dietal din comitatul *Cenadului*.

Este memorabilă dicțiunea acestui om în acel Congres, dela 9 Sept. 1790, prin carea arêta, că a fost mare greșelă, a subsuma *Coloniei Cernoviciane* și *Privilegiilor aceleia*, și pe *Rascianii* mult mai vechi și părtași tuturor drepturilor cetățenesci, cu *Ungurii* deopotrivă, prin care procedere acestia toți și-au spus perderii drepturile ce le aveau din secolii, astfel de dragul *Patriarchiei* supunând — mai vortos după *Privilegiul* dela 1691, și *episcopatul lor antic*, prin legi recipiat, sôrtei celor mai apoi veniți și numai *tolerați*.*)

Dnii aristocrați magiari dela *Dieta* conațională, carea curênd dup'aceea a fost adunată, cu multă plăcere și aprobare au luat notiță de această espectorare a celui mai mare și mai învêțat Sêrb. Dar *Tökölyi*, ori cât de paradocsă s'ar păré această pășire a sa, era un șovinist slaveno-sêrbesc, cum nu s'a mai vedut. El *Sava Tökölyi*, a fost, care — pare se încă de pe atunci vedea și prevedea, că *Românii ortodocși*, subsumați ca material crud și fără consciință de sine în

*) A se vedé memorabila dicțiune la *Szalay László*: „*Szerb Telejek*“, dela pag. 80.

Corpul național sârbesc și în Biserica națională sârbescă, tocmai prin presiunea ce se exercită asupra lor atât din partea Ierarchiei sârbesci, cât și din a celei catolice-iesuitice, tot mereu oțelindu-se, au să devină fatali cauzei naționale sârbesci!

Acésta a fost logica și psihologia și politica lui Tökölyi, cari l'au împulpat, să încerce tóte, să cheltuiască sume mari, să falsifice istoriă, limbă, și documente, pentru d'a arăta lumii și d'a preocupă mințile și simțemintele Românilor, ca să se credă și profeseze ei însiși *Slavi* și resp. *Sârbi*; — ér nesuccedându-i acésta, să-i urască și persecute pe Români pân' la mórtea sa (1842). Și tot ca energicele sale stăruiri au potut scóte la cale a fost: *alegerea de Metropolit* a omului, pre care el și-l credea sigur instrument pentru planurile sale *șoviniste* — *față cu Români*, și *aristocratice față cu Magiarii*.

Memoriul către Împăratul, votat de acel Congres, cuprindea în *trei secțiuni*, sub titlul de „*postulate și gravamine*“, întâiu: *Cereri de natură bisericăscă și politică-națională*, precum, d. e. ca *Bánatul să fie dat Serbilor ca teritoriu séu provincă a lor, independente de Ungaria; ca asupra Mănăstirilor să li se dee „litere donaționale“, deóre-ce mai peste tot nu posed documente despre întemeierea aceloră; ca — celor de legea grecăscă-neunită să li facă loc prin oficiile publice și printre oficerii din armată, precum și în magistratele urbane; ca — să nu se mai încuragieze proselitismul uniților prin favoruri de sus; etc. etc.* — A doua: mai vârtos relativă la *instrucțiunea inferióră și superióră și fondurile recerute*, unde e de marcat, ca și Episcopiele și *Mănăstirile* fuseră luate în contribuțiune; a treia secțiune privesce postulate de natură particulară, a Eparchielor, comunităților etc.

Dar mai nainte d'a fi discutat și votat și pre-dat Comisariului acest Memoriu, pentru substernere la Tron, s'a întâmplat în Congres o luptă înfocată între cele două partide, gravitante una la *Viena*, ér cealaltă la *Dieta Ungariei*, cea dintâiu condusă de generalul locotenent-mareșal *Papilla*, ér cea din urmă prin amintitul mai sus *Sava Tökölyi*. Din cea dântéiu, carea forma marea majoritate, se apostrofau D-nii aristocrați magiari ca „*barbari*“, „*sélbatici*“, numai de *curénd eșiți din întunerecul Asiei*“, cu cari trebuie rupt odată pentru totdeauna,* — și deci votul acestia era: *să se țină strict la Austria; să se cêră întărirea de nou și executarea în tóte privințele a drepturilor și imunităților privilegiale, și prin consecință — să se postuleze Bánatul ca teritoriu al națiunei ca persónă politică, independente de Ungaria. Tökölyi d'altă parte cu minoritatea pleda fórté energic pentru strictă alipire și acomodare la legislațiunea Ungară.*

Betrânul.

(Va urma).

*) A se vedé Schwicker: „Die Serben in Ungarn“ pag. 370.

D I V E R S E.

* *Consistoriul metropolitan* a fost convocat pe eri în Sibiiu, pentru d'a lua dispozițiunile necesare prescrie de statutul nostru organic.

* *Calendarul nostru diecesan pe anul 1899* — cu un bogat cuprins literar — a apărut tocmai acum, și în câteva zile broșurat fiind, va fi pus la dispoziția On. public. Cu prețul de 30 cr. (plus porto postal 5 cr.) exemplarul, se va puté procura atât dela tipografia noastră diecesană, cât și dela librării. — Vom reveni în numărul viitoriu.

* *Inmormântarea regelui Bela al III-lea.* În 21 l. c. s'a săvîrșit ceremonia funebrală și osemintele regelui Bela al III-lea și a soției sale Ana de Antiochia s'au aședat în mausoleul ridicat la inițiativa Monarchului în biserica lui Mathia din Buda. Ceremonia funebră săvîrșită la 702 ani după moartea regelui, a decurs în fața unui public enorm.

* *Bibliografie.* În tipografia „Aurora“ din Gherla a apărut de sub tipariu sub titlul „*Schițe din Italia de Teodor Bule*“, un elegant volum de 265 pagini conținend impresiuni de călătorie, studii, reflexiuni de valóre.

Prețul acestei interesante broșuri pe care o recomandăm cetitorilor noștri este 2 coróne.

— Tot în tipografia „Aurora“ din Gherla a apărut: „*Din scrierile lui Ioan Popu Reteganul, Novele și Schițe* vol. I. broșura I, cuprinđend următoarele: *Biserica pocăinții, Blandocul, O inimă nobilă.* O broșură separată costă 40 cr. Volumul întreg 10—12 broșuri plătite înainte 3 fl. Abonamente se pot face numai la autorul Ioan Popu Reteganul în Retteg (Transilvania). Recomandăm aceste scrieri cetitorilor noștri.

Nr. 10:1898.

Convocare.

Despărțământul protopopesc Radna al reuniunei învățătorilor rom. ort. din protopopiatele aradane I—VII își va ținé adunarea sa de tómnă la **13/25 Octomvre a. c.** în școala confesională rom. din **M.-Radna** pe lângă următoarea

Programă:

1. Dimineața la 9 óre asistarea în corpore la chemarea Duhului sânt.
2. Deschiderea adunării prin președinte.
3. Constatarea membrilor prezenți.
4. Cetirea operatelor intrate la birou.
5. Cetirea rapórtelor.
6. Pertractarea rescriptelor comitetului central de sub Nr. 289/898 și 297/898.
7. Debaterea și aprobarea regulamentului intern.
8. Discusiuni privitoare la viața școlei și a învățătorului român.
9. Incassarea taxelor.
10. Propuneri și interpelări.

11. Designarea locului și a timpului pentru adunarea proximală.

12. Alegerea unei comisiuni pentru verificarea protocolului.

La această adunare invităm cu onoare pe toți membrii despărțământului, precum și pe toți binevoitorii școlii românești.

M.-Radna la 22 Septembrie v. 1898.

Demetriu Roman,
președinte

Damaschin Medrea,
notar.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din comuna Șilindia, prin această se scrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foia „Biserica și Școla.”

Emolumentele sunt: 1) în bani gata 300 fl.; 2) 24 metri lemne, din care se va încălzi și sala de învățământ; 3) pentru conferință 10 fl.; 4) pentru scripturistică 5 fl.; 5) Cuartir liber și grădină de legumi.

Recurenții pentru acest post învățătoresc sunt avisați ca recursurile ajustate cu documentele legale, prescripse și adresate comitetului parochial din Șilindia se le subșternă M. O. Domn Acsentie Chirila, insp. școlar în Șilindia p. u. Silingyia și a se presenta în vr'o Duminică ori sârbătoare în Sta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Șilindia, la 23 Septembrie 1898.

Comitetul parochial.

În conșelegere cu: ACSENTIE CHIRILA m. p. insp. școl

În urma rezoluțiunii Ven. Consistoriu diecesan Nr. 4797/898 se scrie concurs pentru ocuparea stațiunii învățătoresci la școla vechiă gr. or. română din Macea, cu termen de alegere 1/13 Noemvre a. c.

Emolumentele sunt: a) salariul în bani 300 fl.; b) 4 stângeni lemne; c) pentru scripturistică 6 fl.; d) pentru conferință 10 fl.; e) stolele cantoralii usuete dela înmormântări; f) cortel ilber cu grădină.

Recursurile ajustate de după prescripsele legilor în vigore și adresate comitetului par. din Macea, au să se asternă la subșcrișul ppresbiter în Chișineu (Kisjenő' cottul Arad) până în 27 Octomvre st. v. a. c.; ér recurenții au a să presenta până cu 8 zile nainte de alegere în sta biserică din Macea, pentru a-și arăta desteritatea în cele rituali.

Dat, din ședința comitetului par. gr. or. român, ținută în Macea, la 20 Sept. v. 1898.

Anton Ineoan, m. p.
președinte.

Georgiu Bragia, m. p.
preot. not. comit.

În conșelegere cu: DR. IOAN TRAILESCU, m. p. ppresbiter insp. de școle

Se scrie concurs pentru stațiunea învățătorescă din comuna Topa sup. protopresbiteratul Beiușului cu termen de alegere pe 18/30 Octomvre.

Emolumentele împreunate cu acest post învățătoresc sunt: bani gata 300 fl.; intravilanul școlii 1200 □; dela înmormântări mari 40 cr. dela mici 20 cr. și alte beneficii cantorale. Alesul pôte deveni întărit cu decret numai după progresul ce-l va documenta la finea anului școlar.

Doritori de a fi aleși sunt poștiți a și subșterne petițiunile conform regulamentului instruate — subșcrișului protopresbiter până la 17/29 Oct. la adresa comitetului érá până în 8 zile cătră alegere, a să presenta la biserică pentru a-și arăta desteritatea.

Topa Sup, la 17/29 1898 din ședința ținută.

Comitetul parochial.

În conșelegere cu mine: ELIA MOGA, protopr. Beiușului.

—□—

În conformitate cu înaltul decis consistorial, Nr. 5265/1898 pentru îndeplinirea postului vacant de învățator la cl. I. profesională rom. gr. or. din comuna Chesinț, prin această se escrie din nou concurs, cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foia „Biserica și Școla”:

Emolumentele anuali împreunate cu acest post sunt: 1) Salari în bani gata 300 fl.; 2) Cuartir liber în edificiul școlii cu grădină de legumi de 1 jug. catastral; 3) 10 orgii de lemne din care să va încălzi și sala de învățământ; 4) 10 fl. pentru participarea la conferințele învățătoresci; 5) 5 fl. per tru scripturistică.

Recurenții, cari dorese a ocupa acest post învățătoresc, sunt avisați ca recursurile lor instruite conform dispușețiunilor legali în valóre, și adresate comitetului parochial din Chesinț să le subșternă subșcrișului protopresbiter, insp. școlar în Lipova (B.-Lippa) până la termenul sus indicat, precum și a să presenta în vre o Duminică ori sârbătoare, în sta biserică din Chesinț spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Chesinț, la 6/18 Septemvre 1898.

Comitetul parochia.

În conșelegere cu: VOICU HAMSEA, m. p. protop. inspector școlar.

—□—

Pentru deplinirea postului învățătoresc dela școla gr. or. română din comuna Ilteu, diecesa Aradului protopresbiteratul Radnei, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foia diecesană „Biserica și Școla.”

Cu acest post învățătoresc sunt împreunate următoarele emoluminte:

1) Salariu în bani 300 fl.; 2) pentru conferință 10 fl.; 3) pentru scripturistică 10 fl.; 4) pentru curatorat 10 fl.; 5) 12 stângeni de lemne în natură; 6) dela înmormântări unde va fi poștit, cu liturghiă 1 fl.; fără liturghiă 50 cr.; 7) cortel liber și grădină de legumi.

NB. Comitetul parochial să obligă, ca încât alesul învățătoriu va arăta sporiu cu pruncii școlari, și va urea salariul încă cu 50 fl. așa, precum au avut și antecesorul.

Carii dorese a reflecta la acest post vor subșterne recursurile adresate comitetului parochial din Ilteu Rev. Domn. protopop și insp. școl. Vasile Beleş în Maria-Radna.

Dela recurenți să pretinde să aibă testimoniu de cualificațiune învățătorescă și alte atestate, apoi vor avé a se presenta în s. biserică din loc spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, de óre-ee alesul învățătoriu va funga și ca cantor la s. biserică — fără altă remunerațiune.

Ilteu, din ședința comitetului parochial ținută în 13/25 Septemvre, 1898.

Alesiu Vesalon, m. p.
preș. comit. paroch.

Vasilie Givulescu, m. p.
notariul com. par.

În conșelegere cu: VASILE BELEȘ, m. p. protopop.

—□—